

FRÁSÖGN

af ársfundu Vestnorræna ráðsins í Qaqortoq á Grænlandi 21.-24. ágúst 2016.

Af hálfu Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins sóttu ársfundinn Páll Jóhann Pálsson, varaformaður, Páll Valur Björnsson, Lilja Rafney Magnúsdóttir og Katrín Júlíusdóttir, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur, allþjóðaritarar. Helsta mál á dagskrá var starf ráðsins að málefnum norðurslóða, þar á meðal staða áheyrnarumsóknar ráðsins að Norðurskautsráðinu og þátttaka í ráðstefnum Hringborðs norðurslóða. Því til viðbótar voru heilbrigðismál, sjávarútvegsmál, menntamál og ferðaþjónustumál m.a. til umræðu. Samhliða ársfundu stóðu Vestnorræna ráðið og Norðurlandaráð fyrir borgarafundi og ráðstefnu um sjálfbæra svæðisbundna þróun á norðurslóðum, í samstarfi við norrænu rannsóknarstofnunina Nordregio.

Ársfundur samþykkti tvær ályktanir sem verða sendar áfram til þjóðþinga landanna þriggja til umfjöllunar og samþykktar. Sú fyrri beinir því til stjórnvalda landanna að vinna að greiningu á fýsileika þess að setja á fót vestnorræna eftirskóla (d. efterskole). Skólarnir væru ætlaðir fyrir 14-17 ára ungmenni frá vestnorrænu löndunum þremur og hefðu það markmið að skapa tengsl á milli ungmennanna og auka þekkingu þeirra á menningu og tungu hverra annarra. Við greininguna mætti líta til reynslu Grænlands og Færeyja af slíkum eftirskólum, bæði í Danmörku og á Grænlandi. Síðari ályktunin beinir því til stjórnvalda landanna að standa fyrir sameiginlegri ráðstefnu um stöðu vestnorrænu landanna í nýjum landfræðipólitískum veruleika. Aukin spenna í samskiptum Rússlands og Vesturlanda, flæði flóttamanna frá Miðausturlöndum og Afríku til Evrópu og aukinn áhugi Kína á vestnorrænu löndunum í tengslum við málefni norðurslóða hafi bein áhrif á stöðu Vestur-Norðurlanda. Löndin þrjú séu öll herlaus aðildarlönd Atlantshafsbandalagsins og t.d. sé vel hugsanlegt að bandalagið vilji auka starfsemi sína á svæðinu á ný í ljósi breyttrar heimsmyndar. Mikilvægt sé að stjórnvöld landanna þriggja ræði áhrif þessara breytinga og vinni saman að því að takast á við þær.

Í yfirlýsingu ársfundar hvatti ráðið stjórnvöld á Íslandi, í Færeyjum og á Grænlandi til að vinna sameiginlega að rannsókn á umfangi plasts í Norður-Atlantshafi og ekki síst áhrif þess á lífríki hafsins. Stjórnvöld landanna þriggja eru jafnframt hvött til þess að vinna saman að því að draga úr notkun á plasti og örplasti á vestnorræna svæðinu og stefna að allsherjar banni á notkun örplasts. Jafnframt eru stjórnvöld hvött til að vekja upp umræðu um skaðsemi míkroplasts alþjóðlega og hvetja önnur lönd til að banna notkun þess. Ráðið fagnaði einnig yfirlýsingu utanríkisráðherra landanna þriggja frá 22. ágúst sl. um að kannaðir verði kostir þess að gera þríhliða fríverslunarsamning milli landanna. Yfirlýsing ráðherranna er í samræmi við ályktun Vestnorræna ráðsins frá árinu 2015 og ráðið fagnar því að málið sé loksins komið í skýran farveg hjá stjórnvöldum landanna þriggja. Einnig óskaði ráðið eftir því að áætlaður árlegur fundur utanríkisráðherranna færi fram samhliða ársfundu Vestnorræna ráðsins.

Á fundinum ákvað ráðið að stofna sérstaka nefnd um málefni norðurslóða, skipuð einum þingmanni úr hverri landsdeild til setu í tvö ár í senn. Páll Jóhann Pálsson var skipaður fulltrúi Íslandsdeildar, Múte Bourup Egede fulltrúi Grænlandsdeildar og Björt Samuelson fulltrúi landsdeildar Færeyja. Hlutverk nefndarinnar er að fylgjast náið með málefnum norðurslóða, taka þátt í alþjóðlegum viðburðum, vera forsætisnefnd til halds og trausts í málaflökknum, tryggja sýnileika hans í þjóðþingum landanna og styrkja stöðu Vestnorræna ráðsins á svæðinu. Gert er ráð fyrir að nefndin taki þátt í ráðstefnu Hringborðs norðurslóða árlega ásamt því að funda samhliða þemaráðstefnu og ársfundu ráðsins.

Fjallað var um þátttöku Vestnorræna ráðsins í Hringborði norðurslóða í október 2016 sem er nú í fullum undirbúningi. Um svokallað „break-out session“ er að ræða og efni

fundarins verður stefnumótun á norðurlóðum (e. Policy-making in the Arctic). Á málstofunni verður rætt um mikilvægi þess að þjóðþing og kjörnir fulltrúar vinni að því að hafa áhrif á stefnumótun um málefni norðurlóða og hvernig alþjóðlegt þingmannasamstarf geti gert slíkt hið sama. Einnig verður fjallað um leiðir fyrir Vestnorræna ráðið til að styrkja umsókn sína um áheyrnaraðild að Norðurskautsráðinu og um þörfina fyrir samstarfsneti þingmanna á norðurlóðum.

Samþykkt var að næsta þemaráðstefna ráðsins verði í Þórshöfn 24.-26. janúar 2016 og að þemaefnið verði kynbundnar áskoranir með sérstaka áherslu á málefni karlmannna. Fjallað verður sérstaklega um aðlögunar- og hegðunarvandamál stráka í skóla og stutta skólagöngu þeirra, réttarstöðu feðra í forsjármálum, sjálfsvígstíðni, áfengisvandamál og lífslíkur karla.

Ársfundinn ávörpuðu einnig fulltrúar samstarfsaðila Vestnorræna ráðsins, þ.e. Norðurlandaráðs, norska Stórþingsins, Vestnorræna sjóðsins, Norræna Atlantssamstarfsins og Hringborðs norðurlóða, ásamt samstarfsráðherra Norðurlandanna fyrir Grænlands hönd, Doris Jakobsen. Doris fjallaði um hvernig grænenskum stjórnvöldum miðar við það að uppfylla ályktanir Vestnorræna ráðsins. Hún sagðist vonast til að Grænland gæti gert svipaðan samning við Landspítalann um meðferð við brjóstakrabbameini og Færeysjar hefðu gert. Tungumálið væri ein áskorun við viðleitni til að auka norrænt samstarf á sviði heilbrigðismála, til að starfa á sjúkrahúsum á Grænlandi þyrfti viðkomandi heilbrigðisstarfsmaður að tala dönsku eða skandinavísku. Von væri á nýjum samningi á næsta ári sem mundi gera hjúkunarfræðingum kleift að starfa hvar sem er á Norðurlöndunum. Loks hvatti Doris Vestnorræna ráðið til að nýta meira rétt sinn til að leggja fram tillögur á vettvangi Norðurlandaráðs.

Loks samþykkti ráðið, að frumkvæði Lilju Rafneyjar Magnúsdóttur, stuðningsyfirlýsingu við Regnhlífasamtökin Systur, samnorrænan vettvang fyrir sjálfbæra og umhverfistæka framleiðslu á garni úr ull af upprunalegu norrænu fjárkyni með sérstaka áherslu á norræna stuttrófuféð.

Í lok ársfundar var Unnur Brá Konráðsdóttir, formaður Íslandsdeildar, kjörin formaður ráðsins fram að næsta ársfundi. Í ræðu sinni til ráðsins lagði Unnur Brá áherslu á mikilvægi þess að Vestnorræna ráðið héldi áfram að vinna að nánara samstarfi vestnorrænu landanna um málefni norðurlóða, þar á meðal á vettvangi Hringborðs norðurlóða og með því að tryggja að umsókn ráðsins um áheyrnaraðild að Norðurskautsráðinu verði samþykkt.

Í kjölfar ársfundar fór fram sameiginlegur borgarafundur og í framhaldinu ráðstefna Vestnorræna ráðsins og Norðurlandaráðs um svæðisbundna sjálfbæra þróun í þeim Norðurlöndum sem tilheyra norðurlóðum. Fulltrúar rannsóknarstofnunarinnar Nordregio leiddu ráðstefnuna en stofnunin hefur rannsakað málefnið síðastliðin þrjú ár. Rannsókninni var m.a. beint að sjónarmiðum íbúa norðurlóða og tillögur þeirra um framtíðarþróun svæðisins. Helstu áherslur borgaranna voru á samgöngur og innviði, atvinnu- og menntunarmöguleika og félags- og menningarlíf. Einnig var fjallað hvernig hægt væri að brúa bilið milli grunnskóla og aukinnar menntunar og þátttöku á atvinnumarkaði, áskoranir eldri borgara á norðurlóðum í tengslum við uppbyggingu stóriðju, norðurlóðastefnur Norðurlanda og áhrif þeirra á svæðisbundna þróun, viðskiptaþróun á norðanverðum norðurlóðum og brottflutning fólks frá svæðinu.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.